

IK HAAL JE OP, IK NEEM JE MEE

Van Niccolò Ammaniti verschenen bij Lebowski Publishers:

Ik ben niet bang

Ik haal je op, ik neem je mee

Zo God het wil

Kieuwen

Jij bent mijn schat

Het laatste oudejaar van de mensheid

Laat het feest beginnen

Ik en jij

Een delicaat moment

Anna

Niccolò Ammaniti

Ik haal je op,
ik neem je mee

Vertaald uit het Italiaans door Etta Maris

LEBOWSKI PUBLISHERS
AMSTERDAM 2022

Oorspronkelijke titel: *Ti prendo e ti porti via*
Oorspronkelijk uitgegeven door: Mondadori
© Niccolò Ammaniti, 1999
© Vertaling uit het Italiaans: Etta Maris, 2022
© Nederlandse uitgave: Lebowski Publishers, 2022
© Voorwoord: Thomas Heerma van Voss, 2022
Omslagontwerp: Studio Rubio
Typografie: Crius Group, Hulshout

ISBN 978 90 488 6657 1
ISBN 978 90 488 0382 8 (e-book)
NUR 301

www.lebowskipublishers.nl
www.overamstel.com

OVERAMSTEL
uitgevers

Lebowski Publishers is een imprint van Overamstel uitgevers bv.

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor Nora

Voorwoord

De wereld van Niccolò Ammaniti is voortdurend in beweging. Zijn personages verdwijnen, verlangen, vertellen, verwonderen, verzwijgen, en keren terug naar waar ze vandaan komen. Je onderdompelen in *Ik haal je op, ik neem je mee* – afstandelijk lezen is bijna geen optie, dit is een boek dat je vanzelf een universum binnentrekt – voelt als het bezoeken van een circus: wat je voorgeschoteld krijgt is imponerend en luidruchtig, met een koor aan stemmen, trucages en indrukken. Net als je denkt te doorgronden hoe de boel in elkaar steekt, wat er gaat gebeuren, dient de volgende wending zich alweer aan en trekt de karavaan verder.

Vanaf zijn debuut trok Ammaniti (Rome, 1966) al aandacht met zijn bruisende, opvallend directe stijl. Begin jaren negentig was hij nog een onbekende biologiestudent die werkte aan een scriptie over vissen, geleidelijk groeide die scriptie uit tot zijn debuutroman *Kieuwen* (1994). *Kieuwen* viel op om dezelfde redenen als het latere werk van Ammaniti: de zinnen als vuistslagen, het geweld dat hij in zijn groots opgetuigde proza verwerkte, de aanstekelijke ongeremdheid waarmee hij schreef.

Vooral dit laatste element is Ammaniti's fictie blijven kenmerken. Sommige schrijvers verliezen zich graag in één hoofdpersonage, niet zelden tobberig van aard, stilgevallen, reflectief – een boek als een uitgewerkt psychologisch rapport. In *Ik haal je op, ik neem je mee* – Ammaniti's tweede roman, die in 1999 uitkwam en in 2004 voor het eerst in een Nederlandse vertaling verscheen – schuift hij juist

een stoet aan personages naar voren, die niet zozeer peinzen maar handelen. Ze vullen elkaar aan, bewegen onbewust naar elkaar toe, en contrasteren intussen nadrukkelijk.

Pietro Moroni, een verstilde twaalfjarige die gepest wordt, is in bijna elk opzicht de tegenpool van Graziano Biglia, een charmante en extravagante playboy; het type dat eerder *zelf* pest. Aanvankelijk hebben de twee niets met elkaar te maken, en ook de andere personages, onder wie de in zichzelf gekeerde lerares Flora Palmieri, leven langs elkaar heen. Maar behendig voegt Ammaniti de lijntjes meer en meer samen, in een plot die zich leent voor uitgebreide samenvattingen, zoveel gebeurt er. Sleutelwoorden: inbraak op school, schorsing, identiteitscrisis, opbloeiende liefde, escalerende ruzies.

Maar belangrijker dan het *wat* is natuurlijk, zoals in alle fictie, het *hoe* – en in het geval van Ammaniti is het *hoe* zeer aanstekelijk: hij schrijft met een zwierige, grote greep, waarin genres regelmatig vermengd worden. Tragedie loopt in deze roman moeiteloos over in komedie, en andersom, zoals wanneer Graziano de manschuwe Flora versiert. Eerst zet hij ietwat kolderiek al zijn charmes in, vervolgens heeft hij tot zijn schande een *pilletje* nodig en vraagt hij haar – vervreemdend, humoristisch, spectaculair – ten huwelijk, en ten slotte kan hij al dat geluk niet aan en belandt hij in een existentiële crisis, waarna de relatie uitmondt in een nogal grotesk drama.

Ammaniti beheerst al die tonen. En onderwijl schrijft hij net zo soepel vanuit het zwijgzame jochie als vanuit de flamboyante volwassene, die uiteindelijk toch ook wel een en ander gemeen blijken te hebben. Want zoals de personages opgesloten zitten binnen het omslag van deze roman, zo zit iedereen in *Ik haal je op, ik neem je mee* vast in Ischiano Scalo, dat onweerstaanbare fictieve dorpje gelegen aan de Adriatische kust.

In zekere zin draait het in deze roman allemaal om vrijheid. De vrijheid, natuurlijk, van de personages, al gebruiken die het woord zelf nooit. Pietro wil gewoon doen waar hij zin in heeft, zich onttrekken aan leeftijdgenoten en afgezonderd boeken lezen, rondfietsen, griezelige dieren bestuderen; Graziano leidt juist een leven dat in het

teken staat van vrijheid en losbandigheid, hij doet al jaren wat hij wil, heeft meer van de wereld gezien dan ieder ander in deze roman. Om allerlei redenen is hij teruggekeerd naar Ischiano Scalo en ziet hij zichzelf voor de vraag gesteld: heeft die grenzeloze ruimte voor zelfontplooiing en escapades hem wel iets wezenlijks opgeleverd? Anders gezegd: wanneer loopt eindeloze vrijheid over in alomvattende leegte?

Maar ook op een ander, voor mij belangrijker niveau gaat *Ik haal je op, ik neem je mee* over vrijheid – de vrijheid van de schrijver. Ik herinner me nog goed dat ik de roman voor het eerst las. Het was 2010, opeens dook dit werk van Ammaniti overal op, vaak ondersteund door het mediagenieke verhaal van de ontstaansgeschiedenis: jaren eerder was *Ik haal je op, ik neem je mee* al in het Nederlands verschenen, toen werden er slechts een paar duizend exemplaren verkocht en pas nu, met een nieuw omslag voorzien van klinkende lof, werd het boek een bestseller. Mijn eerste gedachte toen ik de roman las: hoe kan dat?

Ik was destijds voor het eerst bezig met de vraag wat literatuur nou eigenlijk inhield, ik leerde over *show don't tell*, over suggestie en intertekstualiteit. Ammaniti leek dergelijke regels bewust te negeren. Zoveel plot, zoveel twists, zoveel verschillende personages: dat hoorde toch niet? Maar waarom bleef ik dan gretig doorlezen, waarom grijp ik nog altijd graag naar dit boek terug?

De tweede gedachte die al lezend bij me opkwam en die zich nog steeds aan me opdringt zodra ik door *Ik haal je op, ik neem je mee* blader: juist doordat Ammaniti zich niets van voorschriften aantrok heeft zijn schrijven – waarschijnlijk zijn werk in het algemeen, in elk geval deze roman – zo'n prettige glans. *Ik haal je op, ik neem je mee* is een voortrazend geheel, met schwing geschreven, af en toe jongensboekachtig, vol actie en met hier en daar een cliffhanger. Ammaniti houdt zich niet in, schrijft alsof hij naast je aan de bar is komen zitten, een hand op je schouder legt en uit zichzelf, doelgericht en gloedvol, begint met praten.

Regelmatig luidt de verteller van de roman zijn eigen mededelingen in: 'Voor alle duidelijkheid,' staat er dan. Even verderop: 'Dit is een goed moment voor een korte onderbreking.' En: 'Jullie moeten

weten dat,' waarna een bewering volgt die wordt afgerond door een zinnetje als: 'Daar was geen twijfel over mogelijk.' 'Wat dacht je.'

Een van de hoofdpersonen wordt als volgt geïntroduceerd, net of de verteller aan die bar nog iets verder naar je toe leunt: 'Om te begrijpen waarom Graziano Biglia besloot juist op 9 december terug te keren naar Ischiano Scalo na een afwezigheid van twee jaar, moeten we even terug in de tijd gaan.'

Het is allemaal spreektaal – en dat werkt verrassend goed; deze verteller voelt zich niet verheven boven zijn toehoorder, hij ziet een gelijkgestemde die hij graag zwierige anekdotes toevertrouwt. En zo trok en trekt hij me direct dit verhaal binnen, naar die levens van Pietro en Graziano en ook Flora Palmieri, en misschien nog wel het meest naar die plek, Ischiano Scalo. Vierhonderd bladzijdes lang waan ik me dáár, in het soort dorpje dat ik ken van plakkerige zomervakanties met mijn ouders, van *La Meglio Gioventu* en van Fellini-films. Ischiano Scalo is tegelijkertijd klein en groots, komisch en ernstig, realistisch en theatraal.

Er bestaan mensen die literatuur uitsluitend lezen voor diepzinnige aforismen, filosofische zijpaden of verwijzingen naar klassieken. Die mensen kunnen vermoedelijk het beste hier stoppen met lezen, omdraaien en het domein van *Ik haal je op, ik neem je mee* niet betreden.

Ammaniti's belangrijkste criterium bij dit verhaal is namelijk: de lezer simpelweg nieuwsgierig houden – iets wat menig schrijver in zijn of haar ambitie lijkt te vergeten. Zin na zin; alinea na alinea; pagina na pagina. Door tegen hem te blijven kletsen, vol verve en vaart. Door een plot te verzinnen die drijft op snelheid en spanning. Door zinnen te gebruiken die nooit uit hun voegen barsten en vaak effectief snel stoppen – de punt is zonder twijfel Ammaniti's favoriete leesteken. (Wat ook helpt is zijn gretig inzetten van witregels in de hele roman. In *Ik haal je op, ik neem je* worden niet alleen conversaties maar ook veel handelingen en gedachtes op losstaande regels geplaatst, onder elkaar. Er zou een intrigerende afstudeerscriptie geschreven kunnen worden over *Ammaniti's gebruik van de enter*.)

Alles wat gemaakt is, onthult de maker. *Ik haal je op, ik neem je*

mee is het werk van een schrijver die zich volledig vrij voelt. Die heeft begrepen dat stijlregels en wetmatigheden in feite bijzaak zijn, dat alles mag, dat dingen op papier altijd kunnen simpelweg omdat iemand ze opschrijft.

Anno 2010 trok er een bescheiden wervelwind door de Nederlandse literatuur. Die wervelwind heette Ammaniti. Zonder de honderdduizenden verkochte exemplaren van toen, zou deze nieuwe, door de vertaler strakgetrokken editie nooit zijn verschenen. U kunt deze heruitgave dus ook beschouwen als een boeiende literaire lakmoesproef: wat is er over van *Ik haal je op, ik neem je mee*, nu de hype geluwd is? Laat ik alvast verklappen: de wereld die Ammaniti wars van alle conventies maakte is nog wonderlijk scherp intact, en klaar om door nieuwe ogen verkend te worden.

Thomas Heerma van Voss

*...en ik dacht terug aan het begin, toen ik nog onschuldig was,
toen ik nog het rode licht van de koralen in mijn haar had, toen
ik, ijdel als geen ander, mij spiegelde in de maan en steeds maar
wilde horen: je bent beeldschoon.*

Loredana Berté, *Sei bellissima*

*Waarom houdt de mandoline niet langer de maat?
Waarom laat de gitaar zich niet meer horen?*

Rodolfo Falvo, *Guapparia*

Alegria es cosa buena.

La macarena

18 juni 199...

1

Het is voorbij.

Vakantie. Vakantie. Vakantie.

Drie maanden lang. Een eeuwigheid.

Strand. Zwemmen. Fietstochtjes met Gloria. En stroompjes warm, brak water tussen de rietstengels, tot aan je knieën in het water, op zoek naar visbroed, kikkervisjes, salamanders en insectenlarven.

Pietro Moroni zet zijn fiets tegen de muur en kijkt om zich heen.

Hij is twaalf jaar, maar hij lijkt jonger.

Hij is mager. Gebruind. Een muggenbult op zijn voorhoofd. Zwart haar, door zijn moeder zo goed mogelijk kortgeknipt. Een wipneus en grote, reebruine ogen. Hij draagt een wit shirtje van het WK voetbal, een versleten spijkerbroek en van die doorzichtige rubberen waterschoenen waardoor je zwarte prut tussen je tenen krijgt.

Waar is Gloria? vraagt hij zich af.

Hij loopt tussen de druk bezette tafeltjes van bar Segafredo door.

Al zijn vrienden zijn er.

En allemaal zitten ze te wachten, ijsjes te eten, zoeken ze een schaduwplekje.

Het is snikheet.

Sinds een week lijkt de wind verdwenen, alsof hij verhuisd is, alle wolken heeft meegenomen en een enorme gloeiende zon heeft achtergelaten die je hersenen doen koken.

Het is elf uur 's ochtends en de thermometer geeft al zevenendertig graden aan.